

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/3(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Tillaxodjayeva Hurshida Djumavayevna</i> TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINUNG O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR	16-24
<i>A'zamova Mahliyo Panji qizi</i> ARIYANAM VAYJA GEOGRAFIK NOM TARIXI	25-29
<i>Xo'jageldiyev Ibodulla Mamaradjab o'g'li</i> DEMOGRAFIK XAVF XATARNI PAYDO QILADIGAN SHART – SHAROIT VA OMILLAR	30-34
<i>Norboyev Sarvar Qahramon o'g'li</i> SUG'D TARIXIY GEOGRAFIYASIGA DOIR MULOHAZALAR (AHAMONIYLAR DAVRI MISOLIDA)	35-39
<i>Boboqulov Oxunjon Axmat o'g'li</i> O'ZBEKISTON SSR NING AFRIKA DAVLATLARI BILAN ILMIY-TEXNIKAVIY HAMKORLIGI	40-44
<i>Салаев Ихтиёр Бахтиёрлович</i> ХОРАЗМ ИМОРАТСОЗЛИГИДА ҒИШТНИНГ ТАЙЁРЛАНИШ УСУЛЛАРИ	45-49
<i>Бабажанова Дилрабо Ражаповна</i> “ЁДГОРГА ЕТИШИНГ!”	50-56
<i>Тўйчибоев Баходир Босимович, Абдуматов Алишер Ахматкулович</i> АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ФАОЛИЯТИДА МИЛЛИЙ ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ МАСАЛАСИ	57-61
<i>Atavullayeva Shaxlo Musoyevna</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI.....	62-66
<i>Xolliyev Azizbek Go'zalovich</i> ROSSIYA TASHQI IQTISODIY ALOQALARINING MOLIYAVIY JIHATLARI (XIX ASRNING OXIRGI CHORAGI - XX ASR BOSHI)	67-73

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>To'uchiyev Elnurjon Kosim o'g'li</i> RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI: MIKROMOLIYALASHTIRISH, FINTECH VA INNOVATSION MOLIYAVIY MAHSULOTLARNING ROLINI OSHIRISH	74-79
<i>Зарипов Хуршид Закир ўғли</i> ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ИНСОН КАПИТАЛИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ВА УНДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ ЙЎЛЛАРИ	80-86

Pazildinov Muxiddin Maxammadin o'g'li

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 87-100

Aytiyeva Sevara Allaberdiyevna

O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIK SUB'EKTлари TOMONIDAN YUK TASHISH XIZMATI KO'RSATISHNING TASHKILiy-IQTISODiy ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 101-104

Isayev Atabek Djurabayevich

MONETAR REJIMLARINING TURLARI VA O'ZBEKISTONNING INFLYATSION TARGETLASHGA O'TISHI 105-112

Алиева Надирахон Абдумаликовна

ИПАКЧИЛИК КОРХОНАЛАРНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШ ЖАРАЁНИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 113-120

Ruziyev Zafar Ikramovich

KAPITAL BOZORI INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI 121-127

Azizkulov Bakhtiyar, Saifullayev Sanjarbek

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA DAVLATNING MOLIYAVIY – INVESTITSION SIYOSATI VA QABUL QILINGAN IQTISODIY ISLOHOTLAR 128-134

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Sultonova Shakhnoza

JADIDCHILIK HARAKATINING MILLIY TARBIYANI YUKSALTIRISHDAGI ROLI 135-140

Razzoqova Shohsanam

MARKAZIY OSIYO DINLARI 141-147

Ziyotova Adolat Ergashevna, Mamaraximov Kahramon Xaltuxtashevich

YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARINI MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN ASRASHNING MA'NAVIY-MA'RIFIY ASOSLARI 148-154

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Кўчимов Шухрат Норқизилович

ЎЗБЕКISTONDA ДАВЛАТ ТИЛИ РИВОЖИНИНГ МУҲИМ МАСАЛАЛАРИ 155-158

Рузиева Ситора Асроровна

РОЛЬ КОНЦЕПТА «СЕМЬЯ» В ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ ЗАПАДА И ВОСТОКА 159-163

Мирсагатова Покиза Авазбек қизи

ОБРАЗЛИ ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАРНИ ТАРЖИМА ҚИЛИШДАГИ МУАММОЛАР 164-170

Jurayeva Shalolaxon Xusanboyevna

MUALLIF NUTQI VA DIALOGIK NUTQ SHAKLLARINING TARIXIY ROMANLARDAGI FUNKSIYASI 171-175

Ruzibayeva Aziza Kahramanovna

J. BAYRON VA M. LERMONTOV SHE'RLARINING QISYOSLI TAHLILI 176-179

Jovbo'riyeva Saodat O'ktamovna

INGLIZ TILIDA PSIXOLOGIK TERMINLARNING YASALISH USULLARI TAHLILI 180-184

<i>Qulmamatova Muattar Otabek qizi</i> “BOYLIK” KONSEPTINING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	185-191
<i>Sanakulov Zayniddin</i> ONOMASTIKADA ONIMIZATSIYA VA APELLYATIVIZATSIYANING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	192-197
<i>Saakyan Roza Yurevna, Jalilova Lola Jalilovna</i> TEODOR DRAYZERNING “BAXTIQARO KERRI” ROMANIDA PSIXOLOGIYA VA AXLOQ PRIZMASI ORQALI ISTAKNING ISTEZHOSINI O'RGANISH	198-205
<i>Xudoyberdieva Oyjamol Muzaffarovna</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA «RAQS» TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	206-211
<i>Soatmurodova Shoxista Zafar qizi</i> O'ZBEK TILIDA ATTORLIK LEKSIKASINING MAVZUVIY GURUHLARI	212-217
<i>Tadjieva Mastura Fayzullaevna</i> BASIS OF SIMILE IN METAPHORICAL MODELS WITH THE CONCEPT “LOVE” IN ENGLISH AND UZBEK	218-222
<i>Imamova Gulrux</i> JIN RIZNING “WIDE SARGASSO SEA” ASARIDA INTERTEKSTUALLIK	223-229
<i>Nazarov Sardor Shomurodovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SO'Z BIRIKMALARINING SINTAKTIK MUNOSABATLARI	230-234
<i>Atamurodova Feruza Tashmurotovna</i> JON GOLSUORSINING “FORSAYTLAR HAQIDA SAGA” ASARINING EPIK TURKUMGA XOS XUSUSIYATLARI	235-239
<i>Iskandarov Bahrom</i> MARTIN IDEN ASARINING JEK LONDON HAYOTIDAGI AKSI	240-243
<i>Mustafoqulov Ro'ziqul Boynazarovich</i> ERTAKLARDA AN'ANAVIY TASVIRLAR	244-251
<i>Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o'g'li</i> NEMIS TILIDAGI QORA VA OQ RANG KOMPONENTLI FRAZELOGIZMLARNING O'ZBEK TILIGA BERILISHI VA ULARNING SEMANTIK TADQIQI	252-256
<i>Djabbarova Shoirra Boltaevna</i> MUQOBILSIZ LEKSIKANING TARJIMA MUAMMOSI: LINGVOMADANIY TAHLIL	257-260
<i>Haydarova Kamola Davranovna</i> TURLI TIZIMLI TILLARDA OLMA LEKSEMASINING QIYOSIY-CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	261-264
<i>Bektemirov Zohid Nodirovich</i> HOZIRGI ZAMON NEMIS TILIDA ILOVALI ELEMENTLARNING LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI	265-269
<i>Murtazaeva Xadicha Nuriddinovna</i> TERMINOLOGIYA TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA	270-273

<i>Xudonazarova O'g'lonoy Allamurodovna</i> DINIY BARQAROR BIRLIKLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	274-277
<i>Bazarova Ziyoda Eshbaevna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK TADQIQOTLARDA BADIY MATN MUALLIFI OBRAZINING O'RGANILISHI	278-282
<i>Abdulvohidova Nafisa Serobjon qizi</i> AVIATSIYAGA OID TERMINLARNING LEKSIKOGRAFIK XUSUSIYATLARI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	283-286
<i>Sultonqulova Feruza Bobonazarovna</i> AN'ANAVIY TOSH OBRAZINING TALQINLARI XUSUSIDA	287-291
<i>Abduganiyeva Djamilya Rustamovna, Malik Hodjaev</i> KETMA-KET TARJIMADA KOGNITIV YONADSHUVI VA ESLAB QOLISH USULLARI.....	292-296
<i>Amanbaeva Dilsora</i> «BURCH» KONSEPTINING ETNIK, MILLIY-MADANIY TALQINI.....	297-300
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Abdullayeva Sabohat Asatullo qizi</i> BLOKCHEYN KRIMINALISTIKASI: MARKAZSIZLASHTIRISH DAVRIDA KIBER JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV	301-308
<i>Mirzakarimova Dilafruz Danyorovna</i> KIBERXAVFSIZLIK VA KIBERMAKONDA YURISDIKSIYA CHEGARALARINI BELGILASHNING ILMIY NAZARIY MASALALARI	309-315
<i>Raxmatova Xonzodabegim Utkir qizi</i> KIBER HUQUQ SOHASIDAGI YURISDIKSIYA VA XALQARO HAMKORLIKNING NAZARIY- HUQUQIY ASOSLARI	316-323
<i>G'ulomov Shohruh Islomjon o'g'li</i> METAVERSE PLATFORMALARIDA SHAXSIY MA'LUMOTLAR VA MAXFIYLIK MASALALARI	324-330
<i>Baxromova Laylo Rayim kizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SAYLOV TIZIMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	331-336
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Сафарова Замира Михлиевна</i> ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У УЧАЩИХСЯ 10-11-Х КЛАССОВ СРЕДСТВАМИ НАЦИОНАЛЬНО-ПРЕЦЕДЕНТНЫХ ТЕКСТОВ	337-342
<i>Нурманов Абдиназар Ташбаевич, Каримов Мусулмонкул Бахриддинович</i> ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА К ТЕХНОЛОГИИ И ТЕХНИКЕ ЭФФЕКТИВНОГО ОБЩЕНИЯ	343-347
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARDA EGILUVCHANLIK VA CHAQQONLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH.....	348-352
<i>Xayritdinov Otabek Murotjon o'g'li</i> MADANIY ANTROPOLOGIYANING GUMANITAR FANLAR INTEGRATORI SIFATIDAGI	

O'RNI	353-357
<i>Kalmenov Jalg'asbay Sarsenbaevich, Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> MUSIQA FANI DARSIDA PEDAGOGIK METOD VA KASBIY MAHORATI	358-361
<i>Bekchanova Nilufar Boltaboyevna</i> TABIIY FANLARNI O'QITISHDA TALABALARNING IJODIY QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA YORDAM BERUVCHI OMILLAR	362-367
<i>Ibragimova Dildora</i> MAXSUS MAQSADLARDA INGLIZ TILINI O'RGANISH VA O'RGATISH JARAYONIDA TEXNIKA OLIV O'QUV YURLARI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISH	368-371
<i>Kamalova Dilnavoz Ixtiyorovna</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYA FANLARINI O'QITISHDA – EKSKURSIYANING O'RNI	372-377
<i>Soyibnazarov Abbosjon Ikromjonovich</i> FIZIKA FANIDAN MASALALAR YECHISHDA SIMULYATOR DASTURLARIDAN FOYDALANISH	378-383
<i>Xusmatova Xalusa Faatovna</i> ВИКТОРИНА ПО КОЛЛОИДНОЙ ХИМИИ: РАЗВИВАЕМ ЛОГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ СТУДЕНТОВ	384-389
<i>Toshboyeva Barnoxon</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA CHET TILLARI O'QITISHNING PSIXOLOGIK- METODOLOGIK KONTSEPTSIYASI	390-393
<i>Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna</i> MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSİYASINING LINGVODIDAKTIK ANAMIYATI	394-399
<i>Uralova Nurxon Mahadovna</i> ШАХСГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ АСОСИДА МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИНИ АМАЛГА ОШИРИШ	400-404
<i>Berдиева Ойгул Бекмуратовна</i> НОЕВКЛИД ГЕОМЕТРИЯЛАР ЭЛЕМЕНТЛАРИ ЁРДАМИДА МАТЕМАТИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБИЙ МЕТОДИК ТАЙЁРЛАШ	405-411
<i>Choriqulov Rustamjon Ibodullo o'g'li</i> TALABALARDA MUSTAQIL TALIM KO'NIKMALARINI O'ZLASHTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY KO'RINISHI	412-416
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i> МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ИНСОН RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION JARAYONLAR	417-423
<i>Burхиев Олимжон Бобоевич</i> СИСТЕМА ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ	424-429

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Special Issue 3 (may, 2024). -430 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

Tillakhodjayeva Hurshida Djumavayevna

FEATURES OF FAMILY AND MARRIAGE RELATIONS IN TURKESTAN AND DEMOGRAPHIC PROCESSES IN THE REGION AFTER THE INVASION OF THE RUSSIAN EMPIRE 16-24

A'zamova Mahliyo Panji kizi

HISTORY OF ARIYANAM VAYJA GEOGRAPHICAL NAME 25-29

Khojageldiyev Ibodulla Mamaradjab ogli

DEMOGRAPHIC PERIL CAUSES DANGER CONDITION - CONDITIONS AND FACTORS 30-34

Norboyev Sarvar Kaxramon ugli

REMARKS ON THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF SUGDH (IN THE CASE OF THE ACHAEMENID ERA) 35-39

Babakulov Okhunjon Akhmat ogli

SCIENTIFIC-TECHNICAL COOPERATION OF THE UZBEKISTAN SSR WITH AFRICAN COUNTRIES 40-44

Salaev Ikhtiyor Bakhtiyorovich

METHODS OF MAKING BRICKS IN KHOREZM ARCHITECTURE 45-49

Babajanova Dilrabo Rajapovna

“FOLLOW TO YADGAR!” 50-56

Tuychiboev Bakhodir Bosimovich, Abdumatov Alisher Akhmatkulovich

THE ISSUE OF UNDERSTANDING NATIONAL IDENTITY IN THE ACTIVITY OF ACADEMIC ABDULAHAD MUHAMMADJONOV 57-61

Atavullayeva Shakhlo Musayevna

THE ROLE OF THE MEDIA IN THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEKISTAN 62-66

Kholliiev Azizbek Guzalovich

FINANCIAL ASPECTS OF RUSSIA'S EXTERNAL ECONOMIC LINKS (LAST QUARTER OF THE 19th CENTURY - BEGINNING OF THE 20th CENTURY) 67-73

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

Tuychiyev Elnurjon Kosimovich

OPPORTUNITIES TO USE FINANCIAL SERVICES IN DEVELOPING COUNTRIES: ENHANCING THE ROLE OF MICROFINANCE, FINTECH AND INNOVATIVE FINANCIAL PRODUCTS 74-79

Zaripov Khurshid Zakir ogli

WAYS TO ASSESS THE DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL AND THE LEVEL OF EFFECTIVE USE OF IT IN KHORAZM REGION 80-86

Pazildinov Mukhiddin Makhammedin ogli

DEVELOPMENT TENDENCIES OF ELECTRONIC COMMERCE IN UZBEKISTAN 87-100

<i>Aйтиева Sevara Allaberdiyevna</i> IMPROVEMENT OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FUNDAMENTALS OF THE PROVISION OF CARGO TRANSPORTATION SERVICES BY SMALL BUSINESS SUBJECTS IN UZBEKISTAN	101-104
<i>Isaev Atabek Djurabayevich</i> TYPES OF MONETARY REGIMES AND UZBEKISTAN'S TRANSITION TO INFLATION TARGETING	105-112
<i>Alieva Nadirakhan Abdumalikovna</i> OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING THE MANAGEMENT PROCESS OF INNOVATION ACTIVITIES IN SERIKING ENTERPRISES	113-120
<i>Ruziev Zafar Ikramovich</i> WAYS TO DEVELOP CAPITAL MARKET INFRASTRUCTURE	121-127
<i>Azizkulov Bakhtiyar, Saifullayev Sanjarbek</i> STATE FINANCIAL - INVESTMENT POLICY AND ACCEPTED ECONOMIC REFORMS IN THE DIGITAL ECONOMY	128-134
09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES	
<i>Sultonova Shakhnoza</i> THE ROLE OF THE JADIDISM MOVEMENT IN PROMOTING NATIONAL EDUCATION	135-140
<i>Razzakova Shahsanam</i> THE RELIGIONS OF CENTRAL ASIA	141-147
<i>Ziyotova Adolat Ergashevna, Mamarakhimov Khakhramon Khaltukhtashevich</i> THE SPIRITUAL AND EDUCATIONAL BASIS OF PROTECTING YOUNG PEOPLE OF NEW UZBEKISTAN FROM IDEOLOGICAL THREAT	148-154
10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES	
<i>Kuchimov Shukhrat Norkizilovich</i> IMPORTANT ISSUES OF STATE LANGUAGE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN	155-158
<i>Ruzieva Sitora Asrorovna</i> THE ROLE OF THE CONCEPT “FAMILY” IN THE LINGUOCULTURES OF THE WEST AND EAST	159-163
<i>Mirsagatova Pokiza Avazbek kizi</i> DIFFICULTIES IN TRANSLATING FIGURATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS	164-170
<i>Jurayeva Shalolakhon Khusanboyevna</i> THE FUNCTION OF THE AUTHOR’S SPEECH AND DIALOGICAL FORMS OF SPEECH IN HISTORICAL NOVELS	171-175
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF J. BYRON AND M. LERMONTOV’S POETRY	176-179
<i>Jovbo’riyeva Saodat O’ktamovna</i> ANALYSIS OF FORMING PSYCHOLOGICAL TERMS IN ENGLISH	180-184
<i>Qulmamatova Muattar Otabek qizi</i> LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF "WEALTH"	185-191

<i>Sanakulov Zayniddin</i> LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF PROPRIALISATION AND APPELLATIVISATION IN ONOMASTICS	192-197
<i>Saakyan Roza Yurevna, Jalilova Lola Jalilovna</i> EXPLORATION OF IRONY OF DESIRES THROUGH THE LENS OF PSYCHOLOGY AND MORALITY IN THEODORE DREISER'S NOVEL "SISTER CARRIE"	198-205
<i>Khudoyberdieva Oyjamol Muzaffarovna</i> LINGUISTIC FEATURES OF «DANCE» TERMINOLOGY IN UZBEK AND ENGLISH	206-211
<i>Soatmurodova Shoxista Zafar qizi</i> THEMATIC GROUPS OF THE PERFUMERY LEXICON IN THE UZBEK LANGUAGE	212-217
<i>Tadjieva Mastura Fayzullaevna</i> BASIS OF SIMILE IN METAPHORICAL MODELS WITH THE CONCEPT "LOVE" IN ENGLISH AND UZBEK	218-222
<i>Imamova Gulrukh</i> EXPLORING INTERTEXTUALITY IN JEAN RHY'S "WIDE SARGASSO SEA"	223-229
<i>Nazarov Sardor Shomurodovich</i> SYNTACTIC RELATIONSHIPS OF WORD COMBINATIONS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	230-234
<i>Atamurodova Feruza Tashmurotovna</i> FEATURES OF JOHN GALSWORTHY'S EPIC SERIES THE FORSYTH SAGA	235-239
<i>Iskandarov Bahrom</i> MARTIN EDEN'S REFLECTION ON THE LIFE OF JACK LONDON	240-243
<i>Ruzikul Mustafokulov Boynazarovich</i> TRADITIONAL IMAGES IN FAIRY TALES	244-251
<i>Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o'g'li</i> TRANSLATION OF GERMAN BLACK AND WHITE PHRASEOLOGISMS INTO UZBEK LANGUAGE AND THEIR SEMANTIC ANALYSIS	252-256
<i>Djabbarova Shoirra Boltaevna</i> THE TRANSLATION PROBLEM OF NON-EQUIVALENT LEXICON: A LINGUOCULTURAL ANALYSIS	257-260
<i>Haydarova Kamola Davranovna</i> COMPARATIVE-CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE APPLE LEXEM IN DIFFERENT SYSTEMIC LANGUAGES	261-264
<i>Bektemirov Zohid Nodirovich</i> LINGUOPRAGMATIC PROPERTIES OF ADJUNCTIVE ELEMENTS IN MODERN GERMAN	265-269
<i>Murtazaeva Xadicha Nuriddinovna</i> TERMINOLOGY AS AN OBJECT OF RESEARCH	270-273
<i>Khudoynazarova Oglonoy Allamurodovna</i> SEMANTIC CHARACTERISTICS OF RELIGIOUS STABLE UNITS	274-277
<i>Bazarova Ziyoda Eshbaevna</i> THE STUDY OF THE PROBLEM OF THE IMAGE OF THE AUTHOR OF A LITERARY TEXT IN MODERN LINGUISTIC RESEARCH	278-282

<i>Abdulvohidova Nafisa Serobjon qizi</i> LEXICOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF AVIATION TERMS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES)	283-286
<i>Sultankulova Feruza Bobonazarovna</i> ON THE INTERPRETATIONS OF THE TRADITIONAL STONE IMAGE	287-291
<i>Abduganiyeva Djamilya Rustamovna, Malik Hodjaev</i> COGNITIVE PROCESSING AND MEMORY TECHNIQUES IN CONSECUTIVE INTERPRETATION	292-296
<i>Amanbaeva Dilsora</i> СИСТЕМА ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ	297-300

12.00.00 – LAW

<i>Abdullayeva Sabokhat Asatullo qizi</i> BLOKCHeyN FORENSICS: A MODERN APPROACH TO CYBER CRIME INVESTIGATION IN AN ERA OF DECENTRALIZATION	301-308
<i>Mirzakarimova Dilafruz Danyorovna</i> SCIENTIFIC THEORETICAL ISSUES OF DETERMINING THE BOUNDARIES OF JURISDICTION IN CYBER SECURITY AND CYBER SPACE	309-315
<i>Rakhmatova Khanzodabegim Utkir kizi</i> THEORETICAL-LEGAL BASIS OF JURISDICTION AND INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF CYBER LAW	316-323
<i>Gulomov Shokhrukh Islomjon ogli</i> PERSONAL INFORMATION AND PRIVACY ISSUES ON THE METAVERSE PLATFORMS..	324-330
<i>Bakhromova Laylo Rayim kizi</i> SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ELECTION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	331-336

13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES

<i>Safarova Zamira Mihlievna</i> FORMATION OF LINGUOCULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS OF 10-11TH GRADES BY MEANS OF NATIONAL PRECEDENT TEXTS	337-342
<i>Nurmanov Abdinazar Tashbaevich, Karimov Musulmonkul Bakhriddinovich</i> PRACTICAL ASPECTS OF PREPARING A FUTURE RUSSIAN LANGUAGE TEACHER FOR TECHNOLOGY AND EFFECTIVE COMMUNICATION TECHNIQUES	343-347
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> DEVELOPING FLEXIBILITY AND RESILIENCE IN CHILDREN	348-352
<i>Khayritdinov Otabek Murotjon ogli</i> THE ROLE OF CULTURAL ANTHROPOLOGY AS AN INTEGRATOR IN THE SYSTEM OF HUMANITIES	353-357
<i>Kalmenov Jalgasbay Sarsenbaevich, Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> PEDAGOGICAL METHOD AND PROFESSIONAL SKILLS IN A MUSIC LESSON	358-361
<i>Bekchanova Nilufar Boltaboyevna</i> FACTORS HELPING TO DEVELOP STUDENTS CREATIVE SKILLS IN NATURAL SCIENCE TEACHING	362-367

<i>Ibragimova Dildora</i> DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS OF TECHNICAL UNIVERSITIES IN THE PROCESS OF LEARNING AND TEACHING ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES	368-371
<i>Kamalova Dilnavoz Ikhtiyorovna</i> THE ROLE OF THE EXCURSION IN TEACHING THE SCIENCES OF PHYSICS AND ASTRONOMY	372-377
<i>Soyibnazarov Abbosjon Ikromjonovich</i> USING SIMULATION PROGRAMS IN SOLVING PHYSICS PROBLEMS	378-383
<i>Khalisa Faitovna Khismatova</i> QUIZ ON COLLOIDAL CHEMISTRY: DEVELOPING LOGICAL THINKING OF STUDENTS	384-389
<i>Toshboyeva Barnoxon</i> PSYCHOLOGICAL AND METHODOLOGICAL CONCEPT OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO PRIMARY SCHOOL CHILDREN	390-393
<i>Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna</i> LINGUODIDACTIC SIGNIFICANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE	394-399
<i>Uralova Nurkhan Makhadovna</i> IMPLEMENTATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS ON THE BASIS OF PERSONALITY-ORIENTED EDUCATION	400-404
<i>Berdieva Aygul Bekmuratovna</i> PROVIDING PROFESSIONAL METHODOLOGICAL TRAINING OF MATHEMATICS TEACHERS WITH THE HELP OF ELEMENTS OF NON-EUCLIDEAN GEOMETRIES	405-411
<i>Choriqulov Rustamjon Ibodullo o'g'li</i> MODERN VIEW OF THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN MASTERING INDEPENDENT LEARNING SKILLS IN STUDENTS	412-416
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i> INNOVATION PROCESSES IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS	417-423
<i>Burkhiev Olimjon Boboevich</i> SYSTEM OF APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY AS A MEANS OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN A UNIVERSITY	424-429

Received: 05 May 2024
Accepted: 10 May 2024
Published: 25 May 2024

Article / Original Paper

THE ROLE OF CULTURAL ANTHROPOLOGY AS AN INTEGRATOR IN THE SYSTEM OF HUMANITIES

Khayritdinov Otabek Murotjon ogli

Chirchik State Pedagogical University, Master's 2nd stage student

E-mail: otabekkhayriddinov99@gmail.com

Abstract. This article talks about the importance of teaching cultural anthropology and related sciences in the field of humanities of the higher education team. In addition, the article includes an analysis of foreign anthropologists' opinions on this field.

Key words: cultural anthropology, humanities, integration, pedagogical potential

MADANIY ANTROPOLOGIYANING GUMANITAR FANLAR INTEGRATORI SIFATIDAGI O'RNI

Xayritdinov Otabek Murotjon o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Magistratura 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim timining gumanitar fanlar sohasida madaniy antropologiya va unga turdosh fanlar o'qitishning ahamiyati xususida so'z yuritilgan. Qolaversa, maqolada xorijiy antropologlarning ushbu soha yuzasidan bildirgan fikr mulohazalarining tahlili ham keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: madaniy antropologiya, gumanitar fanlar, integratsiya, pedagogik salohiyat

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI3Y2024N57>

Kirish. Zamonaviy oliy ta'lim duch keladigan asosiy muammolardan biri — bu o'quv jarayonini rejalashtirishda vaqt yetishmasligidir. Bu muammo ayniqsa, gumanitar fanlar bo'yicha kadrlar tayyorlash tizimida yaqqol namoyon bo'ladi. Biroq, biz bir qator turdosh gumanitar fanlarni bitta umumiy fanga birlashtirib, bu qarama-qarshiliklarning salbiy ta'sirini minimallashtirishga erishishimiz mumkin. Bu ta'sir tufayli ularning pedagogik va ilmiy salohiyatini oshirishiga sabab bo'ladi.

Gumanitar ta'limda fanlar integratori sifatida madaniy antropologiya yetakchi o'rinni egallaydi. Madaniy antropologiyaning oliy ta'lim muassasasida gumanitar ta'limning integratori sifatidagi pedagogik salohiyati ikki guruh – ichki va uslubiy omillar bilan belgilanadi. Biz ichki deb belgilagan omillarning birinchi guruhi madaniy antropologiyaning o'zi rivojlanishining ichki mantig'iga asoslanadi. Madaniy-antropologik bilimlarning yoki madaniy antropologiya tarixining shakllanishi inson jamiyatlarining yoki sivilizatsiyalarini taqqoslash yoki inson kim ekanligini tushunishga intilishdan boshlangan. Bu erda ikkita lingvistik tushunchalarning o'ziga xosligini ta'kidlash kerak — homo (lotin tilida) va anthropos (yunon

tilida), ularning har biri — “inson” degan ma’noni anglatadi. Shunga ko’ra, antropologiya, etimologik qarindoshlik faktiga ko’ra, gumanitar bilimlarning, boshqacha qilib aytganda, “inson haqidagi bilim” ning integratori sifatida harakat qilish huquqiga ega. [1; 3-13b]

Adabiyotlar tahlili. Mavzuni yoritish davomida bir qancha adabiyotlar, jumladan, mavzuga doir Buyuk Britaniyada o’tkazilgan konferensiya materiallaridan, antropolog olimlarning asarlaridan hamda bir qancha ilmiy maqolalardan unumli foydalanildi.

Xususan, 1973 – yilda Londonning Berdford kollejida antropologiya fanining ahamiyati, uni nafaqat Oliy ta’lim tizimi, balki maktab ta’lim tizimiga joriy qilishning afzalliklari, shuningdek ushbu jarayonda to’qnash kelinishi mumkin bo’lgan qiyinchiliklar muhokama qilingan.[2]

Shuningdek ushbu maqolani tayyorlash jarayonida Alan Bernardning 2000 – yilda “History and theory of anthropology” kitobidan ham foydalanilgan. Ushbu kitob hozirgi zamon antropologiya fani qay yo’sinda rivojlanganligi, undagi madaniyat yaratilishi bilan bog’liq bo’lgan nazariyalarning fandagi ahamiyati nechog’lik yuksak ekanligi yoritib berilgan.

Ilmiy izlanish jarayonida Tim Ignold, Rebeka Ramdehol, Wolf, Stretvayt kabi olimlarning ilmiy maqola hamda kitoblaridan foydalanildi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolani tayyorlashda obyektivlik, nazariy ko’rsatmalar ilmiyligi tamoyillari va qiyosiy tahlil metodlari asos qilib olindi.

Muhokama. Yuqorida ta’kidlaganimizdek, antropologiya fanini o’qitilishi bo’yicha ilmiy konferensiyalardan biri “Ta’lim tizimida antropologiya fanini o’qitishning ahamiyati” xususida Buyuk Britaniyada 1973 yilda bo’lib otadi. Ushbu konferensiyada antropologiyani ta’lim tizimida joriy qilish xususida ko’plab muammolar ko’rib chiqilib ularni hal qilish bo’yicha bir qancha ijobiy xulosalarga kelingan.

Konferensiya doirasida tashkil qilingan ishchi guruh o’tkazilgan bir qancha bahs munozaralardan so’ng madaniy antropologiyaning ta’lim tizimida o’qitilishining quyidagi sabablarini keltirib o’tishgan:

1. u o’ziga xos subyekt sifatida mavjud bo’lgani uchun hamda bir qancha fanlarni o’zaro integratsiyalovchi fan hisoblanganligi uchun
2. boshqa jamiyatlarni tushunishni rivojlantirish va etnosentrizmni kamaytirish;
3. irqiy munosabatlarni yaxshilash va stereotiplar va noto’g’ri qarashlarni kamaytirish;
4. shaxslarga o’z jamiyatlarida bilimlir oq va faolroq rol o’ynashga imkon berish.[1; 13b]

Yuqorida ta’kidlanganidek ushbu konferensiya doirasida muhokama qilingan mavzulardan biri maktab ta’limi tizimidan boshlab antropologiyani o’qitish masalasi hisoblangan. Bu borada maktab ta’limida fanni o’qitish boyicha o’tkazilgan bir qancha tajribalar ham muhokama qilingan. Bir a’zoning ta’kidlashicha, Krouli shahridagi Tomas Bennet umumta’lim maktabida barcha birinchi kurs o’quvchilari ijtimoiy antropologiyani ichki iqtisodiyotning ba’zi jihatlarini (masalan, dunyoning turli burchaklaridan oziq-ovqat tayyorlash va pishirish) bilan bog’laydigan integratsiyalashgan kursdan o’tishgan. Bu esa o’quvchilarda fanga va o’rganilayotgan mavzuga nisbatan qiziqish uyg’ota olgan. [2]

Madaniy antropologlar ko’pincha murakkab ijtimoiy muammolarni hal qilish uchun boshqa fanlar olimlari bilan hamkorlik qiladilar. Misol uchun, fanlararo loyihalar globallashuvning mahalliy madaniyatlarga ta’sirini o’rganishi, antropologik tushunchalarni

iqtisodiy, ekologik va siyosiy istiqbollar bilan birlashtirib, keng qamrovli tahlilni taqdim etishi mumkin. Quyida ulardan bir qanchasini ko'rib chiqamiz.

Sotsiologiya: Madaniy antropologiya va sotsiologiya insoniyat jamiyatlarini o'rganishda umumiyliklarga ega. Sotsiologiya ko'pincha kattaroq ijtimoiy tuzilmalarga e'tibor qaratadi, madaniy antropologiya madaniyatning murakkab nyuanslarini o'rganadi, urf-odatlar, marosimlar va muayyan jamoalardagi ramziy ma'nolarni o'rganadi. Ushbu ikki fan o'rtasidagi hamkorlik makro darajadagi ijtimoiy tuzilmalar va mikro darajadagi madaniy dinamikani har tomonlama tushunishni ta'minlaydi.

Tarix: Madaniy antropologiya va tarix fanlari madaniy evolyutsiya va tarixiy jarayonlarni o'rganishda hosil bo'ladigan xulosa hamda yaxlit tushunchalarni shakllantirishda muhim vositalar hisoblanadi. Antropologlar tarixiy voqealarga yanada nozikroq nuqtai nazarni taklif qilib, o'tmishdagi jamiyatlarning tajribalari haqida qimmatli fikrlarni taqdim etadilar. Ikkala soha ham insoniyat tarixini tushunishga qaratilgan. Tarix yozma yozuvlar, arxeologik topilmalar va boshqa dalillar orqali o'tmishni o'rganadi. Antropologiya, etnografiya (birinchi navbatda o'rganish) va etnotarix (og'zaki tarix va madaniy amaliyot) yordamida esa tarixiy voqealar va odamlarning hayoti hamda turmush tarzidagi muhim jihatlarini tahlil orqali o'tgan davr haqida keng ma'lumotlarni umumlashtirish imkoni beradi

Shuningdek, Tarix ko'pincha siyosiy va iqtisodiy kuchlarga e'tibor qaratadi. Antropologiya ijtimoiy tuzilma qatlamlarini, qarindoshlik tizimlarini, diniy e'tiqodlarni va badiiy ifodalarni qo'shib, o'tmishdagi jamiyatlarning yanada boy tasvirini yaratadi. Masalan, ma'lum etnik jamoalarda o'tkazilgan etnografik tadqiqotlar bilan bir qatorda tarixiy hujjatlarni o'rganish yozma yozuvlarda to'liq aks ettirilmagan kuch dinamikasi va madaniy to'qnashuvlarni ochib beradi.

Tarixchilar va antropologlar inqiloblar yoki tabiiy ofatlar kabi tarixiy voqealar vaqt o'tishi bilan ijtimoiy tuzilmalarga, oilaviy dinamikaga va madaniy amaliyotlarga qanday ta'sir qilishini tushunish uchun hamkorlik qilishlari mumkin .

Geografiya: madaniy antropologiya va geografiya bir biri bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi. Antropologlar tomonidan boshqa jamiyatlarni batafsil o'rganish insonning o'sha yerga ta'sirini tushunishga intilayotgan geograflar uchun katta ahamiyatga ega bo'ldi. Geografiya va antropologiya fanlari o'rtasidagi aloqalar hamda ma'lumotlar almashinuvi yangi antropogeografiya yo'nalishi paydo bo'lishiga olib kelgan. Inson geografiasining asoschisi Fridrix Ratsel bu sohadagi eng dastlabki yirik asariga ham 1882 yilda "Antropogeografiya" nomini bergan. Bu sohadagi ingliz olimi X. J. Flyur esa antropologiya, geografiya va tarixni deyarli ajralmas uchlik sifatida ko'rgan. [1; 12b].

Psixologiya: Madaniy antropologiya va psixologiya inson xatti-harakati, idroki va hissiyotlarini o'rganishda birlashadi. Psixologiya individual darajadagi tahlilga e'tibor qaratadi, madaniy antropologiya kognitiv jarayonlar va hissiy ifodalarni shakllantirishga madaniy kontekstlarning ta'sirini ko'rib chiqadi. Ushbu fanlararo yondashuv individual psixologiya va madaniy ta'sirlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tan olish orqali inson xatti-harakatlarini yaxlit tushunishni ta'minlaydi.

Tilshunoslik: Tilni o'rganish madaniy antropologiyaning asosiy jihatidir. Tilshunoslik va madaniy antropologiya til, madaniyat va o'ziga xoslik o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochish uchun hamkorlik qiladi. Til tuzilmalari, nutq va muloqot shakllarini tahlil qilish madaniy

nyuanslar va tilning ijtimoiy voqelikni aks ettirish va shakllantirish usullarini tushunishimizni oshiradi.

Madaniy antropologiya gumanitar fanlar sohasida faqatgina nazariy bilimlarni umumlashtiruvchi integrator bo'libgina qolmay, ushbu bu fan dala tadqiqoti kabi amaliy jarayonni ham ta'lim tizimiga integratsiyalovchi vosita hisoblanadi. Antropologiya o'qitish shakllaridan yana biri bu o'quv jarayonida dala tadqiqotlaridan foydalanishdir. Antropologik tadqiqotlarning asosi bo'lgan dala ishi ko'pincha aspirantura dasturlariga kiritilgan. Bu tadqiqotchi talabalarga kuzatish, suhbatlar va jamiyat hayotida ishtirok etish orqali bevosita ma'lumotlarni to'plash imkonini beruvchi ma'lum bir madaniy muhitga intensiv singib ketishni o'z ichiga oladi. Bu bebaho real dunyo tajribasi va madaniy murakkabliklarni chuqurroq tushunish imkonini beradi. So'nggi yillarda qizg'in bahs-munozaralarga sabab bo'lib kelayotgan o'quv mavzularidan biri bu bakalavrlarni bakalavriat o'quv dasturining bir qismi sifatida dala ishlarini bajarishga undash kerak yoki yoqligidir. Shuningdek, barcha oliygohlar ham dala tadqiqot loyihalari uchun imkoniyat yarata olmaydi. Chunki dala tadqiqotlarini tashkillashtirilishi moliyaviy jihatga bog'liq.

Bu o'rinda dala tadqiqotlarining talabalar ilmiy faoliyati muhimligini ta'kidlab o'tish joiz. Madaniy antropologiya ta'limining o'ziga xos xususiyatlaridan biri ham bu dala ishlariga urg'u berishdir, bu jamoa yoki madaniy guruh bilan immersiv, bevosita ishtirok etishni o'z ichiga olgan uslubiy yondashuv. Talabalarining dala ishlarida ishtiroki o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, akademik va shaxsiy rivojlanishga hissa qo'shadigan ko'plab qulayliklarni yaratadi. Misol uchun dala ishi talabalarga nazariy tushunchalarni real sharoitlarda qo'llash uchun noyob imkoniyatni taqdim etadi. Etnografik tadqiqotlarda faol ishtirok etib, talabalar ishtirokchilarni kuzatish, suhbatlashish va ma'lumotlar to'plash kabi amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Ushbu ko'nikmalar nafaqat akademik tadqiqotlarda, balki turli kasbiy kontekstlarda, jumladan, ijtimoiy ish, jamiyatni rivojlantirish va himoya qilishda ham bebahodir. Dala ishi talabalarni kuzatishlari va tajribalari haqida tanqidiy fikrlashga undaydi. Madaniy hodisalarni kontekstda tahlil qilish talabalardan ma'lumotni sintez qilishni, nazariya va amaliyot o'rtasidagi aloqalarni o'rnatishni talab qiladi. Ushbu analitik ko'nikmalar turli kasblarda o'tkazilishi mumkin va qimmatlidir.

Tahlil va natijalar. Shunday qilib, gumanitar fanlarning asosiy tamoyillari — inson mavjudligi tajribasini talqin qilish — madaniy antropologiya muhitida ishlab chiqilgan tushuncha va nazariyalar bilan mos keladi. Shuningdek ushbu fan turli fanlardan bilimlarni sintez qilish orqali insoniyat jamiyatlarini yaxlit tushunishni rivojlantirish orqali gumanitar fanlar ichida integrator bo'lib xizmat qiladi.

Madaniy antropologiyaning ta'lim tizimidagi integrator sifatidagi hamda nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtiruvchi sifatidagi ahamiyatiga alohida e'tibor berilib, Buyuk Britaniya va boshqa qator mamlakatlarda ushbu fanni ta'lim tizimiga integratsiyasi xususida bir qator xalqaro konferensiyalar tashkil etilgan va Oxford, Kembrij va LSE(London iqtisodiyot universiteti) kabi oliygohlar professor o'qituvchilari tomonidan soha doirasida ko'plab izlanishlar amalga oshirilgan.

Xusussan, Mascarenhas-Keyes va Wright antropologiyani o'rganish va o'qitish, o'qitish usullari, talabalar profili, xodimlarning rivojlanishi va istiqbol yo'llari bilan bog'liq institutsional ta'minotni o'rganib chiqishgan. Ular, umuman olganda, darsliklar va seminarlar bilan birgalikda ma'ruzalarning "klassik" modeli hali ham ustunlik qilishini aniqladilar.

Cheklovlarga qaramay, ma'ruzalar talabalarni tegishli tushunchalar va adabiyotlar bilan tanishtirishning eng yaxshi usuli sifatida qaraladi [3].

Maskaren-xes-Keycs va Rayt (1995) o'zlarining Buyuk Britaniyada ijtimoiy antropologiyani o'qitish va o'rganish asarida zamonaviy antropologiya bakalavriat o'quv dasturlarini evristik jihatdan ikki turga bo'lish mumkinligini taklif qiladilar — substantivistik va fikr yuritish. Birida asosiy maqsad etnografik material va antropologik nazariyaning mazmunli to'plamini o'zlashtirish bo'lsa, ikkinchisida ko'proq e'tibor "antropologik tasavvur"ni egallashga qaratilgan. Ularning ta'kidlashicha, ikkalasi ham "katta beshlik" klassik mavzular — qarindoshlik, din, iqtisodiy antropologiya, siyosiy antropologiya va ijtimoiy nazariyaga bo'lgan an'anaviy e'tibordan bir qadam yiroqda. Ularning barchasi, shuningdek, antropologiyani "etnografiya" ga bo'lgan yondashuvining "o'ziga xosligini" ta'kidlaydi. Bu esa fanning idrok etilgan intellektual o'ziga xosligini saqlab qolishning kalitidir.

Xulosa. Bundan ko'rinadiki, Madaniy antropologik materiallarni maktablarga kiritish o'quvchilar uchun ko'plab afzalliklarni beradi bir qator fanlardan olingan ma'lumotlarni umumlashtirish orqali ularning integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Madaniy antropologiya gumanitar fanlar tizimida muhim integrator bo'lib xizmat qiladi, talabalar o'rtasida fanlararo muloqot, tanqidiy fikrlash va madaniy kompetentsiyani rivojlantiradi. Madaniyatlararo tushunish va refleksivlikka urg'u berish orqali madaniy antropologiya talabalarni globallashtirgan dunyoning murakkabliklarida o'zaro hurmat bilan harakat qilishga tayyorlaydi. Oliy ta'lim rivojlanishda davom etar ekan, madaniy antropologiya turli nuqtai nazarlarga ega bo'lgan va jamiyatga ijobiy hissa qo'shishga qodir bo'lgan bilimli va madaniy jihatdan barkamol fuqarolarni shakllantirishda ajralmas bo'lib qolmoqda.

Адабиётлар/Литература/References:

1. The Social Science Teacher 1973 VOLUME 3 NUMBER 1 Editor CHARLES TOWNLEY
2. Porozov Roman Yurevich, CULTURAL ANTHROPOLOGY AS INTEGRATOR OF HUMANITARIAN EDUCATION IN HIGHER SCHOOL ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РОССИИ. 2016. № 1
3. Mascarenhas-Keyes, S. and S. Wright (1995), Report on Teaching and Learning Social Anthropology in the United Kingdom. Social Anthropology Teaching and Learning Network: University of Sussex
4. Bernard History and theory of anthropology Cambridge university press 2000
5. Ingold, T. *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*. Routledge, London, UK.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/3(4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).